outside the Vilnius city defensive wall (Fig. 1). Thick clay layers were discovered in this part in 2007 under a cultural layer horizon from the late 16th – first half of the 17th century and a layer of sand and gravel that probably formed due to the erosion of the relief. In 2014, this interesting object was investigated further and its purpose was perhaps even revealed. It was determined that the clay layers with sand seams were created on a thin base of lime mortar. It is thought that clay raw materials were stored at this site and prepared for production. The large quantity of clay was probably brought to the site prior to the start of the construction of the Vilnius city defensive wall in the early 16th century (Fig. 2). Some of the clay raw materials were not used for the production of pottery and were simply forgotten over time. It is hoped that future investigations will yield new data about this object.

Linas Girlevičius

Vilniaus rotušė

Tyrimai Vilniaus rotušės (UK 678) rūsiuose 2014 m. atlikti rengiant rūsio patalpų remonto ir jų pritaikymo lankymui projektinius pasiūlymus (autorė – architektė Marija Nemunienė). 2014 m. buvo numatyta atlikti žvalgomojo pobūdžio tyrimus XX a. I pusėje rūsyje įrengtuose koridoriuose, nedidelėse rūsio patalpose bei detaliai ištirti 2012 m. R. Žukovskio pradėtas tirti dvi rūsio PR dalies patalpas. Tyrimų metu siekta aptikti architektūrinių elementų ir nustatyti jų datavimą, kartu patikslinant rotušės pastato architektūrinę raidą. Archeologinių tyrimų vietos derintos su matomų, po vėlesniais mūro klodais pasislėpusių bei atkastų mūro konstrukcijų, liekanų tyrimus šiame objekte atliekančiu architektūros ekspertu Robertu Zilinsku. Žvalgomojo pobūdžio tyrimais siekta iki pradedant didesnės apimties žemės kasimo darbus patikslinti kultūrinio sluoksnio datavimą įvairiose pastato rūsio dalyse, nustatyti, ar XX a. įrengtų koridorių vietose vertingas kultūrinis, archeologinis sluoksnis išvis yra išlikęs. Istoriškai taip susiklostė, kad viename svarbiausių Vilniaus miesto objektų – rotušėje – archeologiniai tyrimai pirmą kartą atlikti tik 2012 m. Tuomet, nors ir santykinai nedidelės apimties, tyrimai buvo rezultatyvūs. Todėl 2014 m. vykusių didesnės apimties archeologinių tyrimų metu tikėtasi fiksuoti daugiau duomenų apie rotušės praeitį.

Architektūriniai tyrimai Vilniaus rotušėje vyko paskutiniame XX a. dešimtmetyje, jiems vadovavo Idalija Bėčienė. Jų metu sužinota naujų duomenų apie šio pastato architektūrinę raidą. Nustatyta, kad dabartinio pastato PR dalyje yra XIV (?) a. statyto masyvaus mūrinio pastato (bokštinio namo), kurio liekanos integruotos į XV (?) a. statytą gotikinį mūrinį rotušės pastatą, liekanų. Jos išlikusios dabartinio pastato P dalyje. Stačiakampio plano gotikinis rotušės pastatas buvo ištęstas R–V kryptimis. Manoma, kad rotušėje būta hipokaustinio šildymo įrenginio. Rotušės pastate ir jo rūsyje XVI, XVII ir XVIII a. vyko kelios didelės rekonstrukcijos, paskutinė kurių buvo XX a. – tarpukariu, jai vadovavo S. Narembskis. Kaip jau minėta, 2012 m. žvalgomieji tyrimai vyko dviejose Vilniaus rotušės rūsio PR dalies patalpose (*ATL 2012 metais*, V., 2013, p. 535–538). Ištirti du šurfai, tirtas iki 1 m storio kultūrinis sluoksnis. Šurfe 2 aptiktas akmenų grindinys, plytų grindinio liekanų, šurfe 1 surastas įmestas nuardytos mūrinės kolonos gabalas, medinių grindų ar tiesiog lentų pakloto liekanų. Fiksuota daugiasluoksnė kultūrinio sluoksnio sandara. Tyrimų metu aptikta ir smulkių archeologinių

radinių: monetų, buitinės ir statybinės keramikos fragmentų. Ankstyviausi tyrimų metu aptikti radiniai datuoti XV a.

2014 m. vykusių tyrimų metu ištirta 10 įvairaus dydžio šurfų (žvalgomojo pobūdžio archeologiniai tyrimai atlikti 26 m² plote) bei dvi perkasos rūsio PR dalyje (detaliųjų tyrimų metu tirtas 36,7 m² plotas), bendras ištirtas plotas – 62,7 m². Kultūrinio sluoksnio storis yra nuo 10 cm iki daugiau nei 1,2 m, jis datuojamas XIV–XX a.



1 pav. Šurfe 5 aptiktas XVIII a. datuojamas grindinys. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 1. The 18th-century paving discovered in test pit 5.



2 pav. Perkasoje 1 aptiktas netvarkingas grindinys, atvalytas ankstyviausias kultūrinio sluoksnio horizontas. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 2. The disorderly paving and unearthed earliest horizon of the cultural layer, which were discovered in trench 1.

XVIII a. įrengtoje rūsio patalpoje, prie senosios rotušės ŠV kampo tirtame šurfe 1 nustatytas gotikinio rotušės pastato Š fasado sienos pamato įgilinimas. Jis nuo rūsio patalpos grindų įgilintas 60 cm. Šurfas 2 tirtas senojo rotušės pastato perimetro ŠV dalyje, XX a. tarpukariu rūsyje įrengtos slėptuvės patalpoje. Po nestorais supiltiniais sluoksniais čia atkastas smėlio įžemis. Senojo rotušės pastato perimetro V dalyje (XX a. tarpukariu čia įrengtas siauras, apie 1 m pločio koridorius) tirtame šurfe 3 atkasta apardyta 2,4 m pločio gotikinė siena. Tai ankstyvojo rotušės pastato, kurio struktūra dar nėra visiškai atskleista, kapitalinės sienos apatinės (pamatinės) į smėlio įžemį įgilintos dalies liekana. Šurfe 4, kuris tirtas ankstyvojo rotušės pastato rūsio ŠR dalyje, giliausioje rūsio patalpoje (manoma, kad čia galėjusi būti ledainė), tirtas iki 80 cm storio XX a. I pusėje suformuotas sluoksnis su XV–XX a. datuojamais archeologiniais radiniais. Iš jų paminėtinas akmeninio sviedinio fragmentas, daug disko pavidalo upės (?) akmenų, menamai naudotų hipokaustiniame šildymo įrenginyje, figūrinių plytų fragmentai, čerpių šukės, grindų plytelės, XVII–XX a. koklių fragmentai, gipsinių apdailos detalių fragmentai. Po šiuo supiltinio pobūdžio sluoksniu atkastas XX a. tarpukariu datuojamas kalkių skiedinio grindų fragmentas. Šurfe 5, kuris tirtas nedidelės XVIII a. suformuotos rotušės rūsio patalpos Š dalyje, atkastas nekruopščiai išgrįstas XVIII a. datuotas akmenų ir plytų grindinys



3 pav. Perkasa 2 tyrimų metu. L. Girlevičiaus nuotr.
Fig. 3. Trench 2 during the investigation.

(1 pav.). Šurfe 6, kuris tirtas ankstyviausio (XIV a.?) šioje vietoje stovėjusio mūrinio pastato ŠV dalyje esančioje senosios rotušės patalpoje, atkasta kalkių skiedinio grindų danga, medinis dabar užmūrytos įėjimo į čia buvusią laiptinę durų angos slenkstis. Šurfe 7, kuris tirtas senosios rotušės Š dalies patalpoje, prie rekonstruotos menamo hipokaustinio įrenginio angos atkasta gotikinio rotušės pastato kalkių skiedinio grindų danga. Šurfas 8 tirtas vidurinėje senojo rotušės pastato dalyje, XX a. tarpukariu suformuotame koridoriuje. Jame atkastas XVIII a. datuotas iš plytų formuotų grindų fragmentas. Šurfuose 9 ir 10, tirtuose XVIII a. statytoje rotušės ŠR dalyje, atkastos XX a. tarpukariu apardytos XVIII a. pabaiga datuotinos mūrinės konstrukcijos.

Perkasose 1 ir 2 kultūrinis sluoksnis stipriai apardytas XX a., tarpukariu. ***Perkasoje 1*** (2 pav.) aptiktas akmenų grindinio, vizualiai panašaus į surastąjį šurfe 5, fragmentas. Apatinėje kultūrinio sluoksnio dalyje atkastas ir visiškai ištirtas pagal gana gausius numizmatinius radinius XVII a. II puse datuojamas kultūrinio sluoksnio horizontas. Perkasos 1 PV dalyje atkastas iš plytų formuoto grindinio fragmentas, datuojamas XX a. ***Perkasoje 2*** (3 pav.) atkastas ne ankstesnis nei XVII a. vidurio apardytas akmenų grindinys. Šį grindinį vėliau praardžius fiksuoti iš plytų sumūryti pagrindai. Jie tikriausiai buvo skirti kokiai nors gamybinei veiklai. Žemiau akmenų grindinio aptikta iš statybinės keramikos dirbinių (dabar jau gana stipriai sunykusių plokščiųjų čerpių, grindų plytelių, plytgalių) XVI a. viduryje suformuotos patalpos grindys. Tokios pačios grindys (4 pav.) aptiktos ir koridoriuje, jungiančiame patalpas, kuriose buvo atliekami detalieji tyrimai.

Po rotušės pastato vietoje stovėjusio ankstyviausio mūrinio pastato liekanomis aptikta ir tik dalinai ištirta duobė su stambiais degėsiais. Duobė nebuvo ištirta iki galo siekiant nepa-



4 pav. Koridoriuje tarp perkasų 1 ir 2 dalinai atkastas XVI a. vidurio grindų iš čerpių fragmentas. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 4. A fragment of mid-16th-century floor, which was made from roof tiles and partially unearthed in the baulk between trenches 1 and 2.

kenkti mūrinėms konstrukcijoms. Tai ketinama atlikti vėliau, jau vykstant rūsio patalpų remontui. Šių darbų metu archeologinius Vilniaus miesto rotušės rūsių tyrimus būtina tęsti.

Vilnius town hall

In 2014, the investigation, begun in 2012, of the Vilnius town hall basement continued. The investigation is connected with the basement's foreseen repair in order to adapt it for visitors. The architectural investigation (headed by I. Bėčienė) of the town hall made in the 1990s revealed the building's early development. A massive square building dating to the late 14th or early 15th century stood in the SE corner of the present building. It is thought that this early building, which was probably not yet the town hall, was adapted for defence. In the 15th century, a Gothic masonry town hall was erected in the S part of the present building and the walls of the early building must have projected into it. Based on the surviving architectural elements, it can be judged that the old town hall had a hypocaust heating system. During the 16th–17th centuries, the town hall building as well as its basement experienced several ma jor reconstructions. The building was substantially reconstructed in the late 18th century when it was expanded to the N and acquired the Classical form that has survived to this day (Fig. 1). The last larger reconstruction, which involved the building's basement area, occurred in the interwar period. The archaeological investigation of the town hall basement only began in 2012, when a survey was conducted in the basement's SE rooms. In 2014, two trenches were excavated in these rooms. The cultural layer in the excavated areas had been severely disturbed during the interwar period. Trench 1 was excavated in a room created outside the mid-16th-century early building and in the SE part of the basement. A cultural layer horizon from the second half of the 17th century, based on the fairly abundant numismatic finds, was excavated at the bottom of the disturbed cultural layer (Fig. 2). It is thought that the early horizons of the cultural layer were destroyed during the 17th-century repairs. In trench 2 (Fig. 3), which was excavated in a room created in the mid-16th century in the SE part of the early building, partially destroyed stone paving from no earlier than the mid-17th century was unearthed. A brick base was also discovered after destroying a bit of this paving. A room floor

created in the mid-16th century from structural ceramic items (flat floor tiles, floor tiles, and brickbats) was recorded below the stone paving (Fig. 4). The same floor was also discovered in the corridor connecting both of the excavated rooms. A pit containing large pieces of charcoal was discovered under the remains of the earliest masonry building that stood at the site of town hall building but only partially excavated. A fragment of the aforementioned floor, i.e. an uneven lime mortar surface, of the early building was found in test pit 6, which was excavated in the NW part of the remains of this building. In other test pits excavated at various sites in the building's basement, 15th, 18th, and 20th-century surfaces (lime mortar paving, stone paving, and brick flooring) as well as 15th and 18th-century masonry structures partially destroyed during the interwar period have been discovered. The continuation of the investigation in the basement of the Vilnius town hall is foreseen.

Linas Girlevičius

Detalieji tyrimai Polocko gatvėje 2

2014 m. kovo mėnesį atlikti archeologiniai tyrimai sklype Polocko g. 2 ir jame esančiame pastate. Sklypas Polocko g. 2 yra istoriniame Užupio priemiestyje, kiek nutolęs nuo dviejų gatvių trasų – Užupio–Polocko ir Krivių gatvių – išsišakojimo. Manoma, kad Polocko gatvės trasa yra labai sena – dalis XX a. tarpukariu dirbusių Vilniaus praeities tyrinėtojų (pvz., Marjanas Moreliovskis) nurodo buvusį Polocko (Vitebsko) kelią egzistavus nuo 1320 m. (kitų šaltinių duomenimis – nuo 1318 m.). Krivių gatvės trasoje manoma buvus kelią iš Vilniaus senamiesčio bei pilių teritorijų į istorinį Antakalnio priemiestį ir toliau į ŠR Lietuvą, Daugpilį (Dinaburgą). Dabartinių Polocko ir Krivių gatvių išsišakojimą galima rasti 1581 m. datuojamame Georgo Brauno ir Franso Hogenbergo Vilniaus miesto plane, čia jis vaizduojamas tankiai užstatytas nedideliais pastatais. 1737–1740 m. datuojamame plane iš saksų generolo Johano Georgo Maksimilijano fon Fiurstenhofo Europos miestų planų rinkinio apytikrėje dabartinio sklypo Polocko g. 2 vietoje vaizduojamas nedidelis namas arčiau Krivių gatvės trasos. 1808 m. Vilniaus plane sklype vaizduojama daugiau ilgų, galais į gatves orientuotų medinių (?) pastatų. Į P, PR nuo tiriamojo sklypo šiame plane pavaizduotas per Polocko gatvę ir veikiausiai dabartinį sklypą Polocko g. 7A Vilnios vagos link tekantis upelis. 1845 m. Vilniaus plane sklype vaizduojamas mūrinis užstatymas prie Polocko ir Krivių gatvių, bet išlikę ir ištęsto plano mediniai pastatai. XIX–XX a. istoriniai sklypai – posesijos – šioje Vilniaus dalyje buvo netaisyklingų formų. Prie nedidelių pastatų buvo dideli daržai, sodai. Dabartinėje aikštėje, esančioje tarp Užupio, Polocko ir Krivių gatvių, XIX a. veikė turgavietė, kurioje daugiausia prekiauta malkomis, šluotomis, žabais. Žinoma, kad sklype Polocko g. 2 XIX a. viduryje pastatyta mūrinių pastatų. XX a. pradžioje pastate veikė pradžios mokykla, buvo vaikų prieglauda ir ligoninė. Tarybiniu laikotarpiu bei Lietuvai atgavus nepriklausomybę pastatuose veikė gydymo įstaiga, vėliau pastatai privatizuoti, ilgai stovėjo tušti.

Sklype iki šiol archeologiniai tyrimai nebuvo atliekami, tačiau tyrimai vyko artimiausioje šio sklypo aplinkoje. 2003 m. atlikti tyrimai sklypo Polocko g. 6 Š dalyje (*ATL 2003 m*., V., 2005, p. 234–236). Ankstyviausias sklype tirto kultūrinio sluoksnio horizontas datuotas XVI a. Šio sluoksnio storis 10–40 cm. XVII a. pagal